

Bolond ember az, aki szeret írni

Zalán Tiborral Varga Betti beszélget

Azt gondolom, Zalán Tibort senkinek nem kell bemutatnom, mindenki tudna kapásból sorolni öt olyan műfajt, formát, ami köthető a nevéhez. Az első bemelegítő kérdésem is ehhez kötődik: azon kortárs szerzők egyike vagy, akiknek a munkássága a leggazdagabb műfajokban, műnemekben és formákban. Vannak-e olyan időszakok az életedben, amikor egy-egy forma, műfaj, esetleg műnem hangsúlyosabb lesz, vagy van egy kedvenced, és ehhez a többi csak társul időnként?

– Valamennyiben költőként vagyok jelen, tehát nem vagyok prózaíró, amikor a regényeimet írom, akkor is Zalán Tibor költő írja a regényeket, amikor drámákat írok, akkor fütyülök a drámaírás szabályaira, persze azért megtanultam őket, dramaturgiát és drámaelméletet is tanítok. Nem nagyon érdekelnek a műfaji kötöttségek, műfaji szabályszerűségek, emiatt aztán állandóan magamat írom, magamat ismétlem a különböző műnemekben. Leginkább a dráma az, ami időkitöltő és ihletpótló, amikor nem tudok mit csinálni magammal, akkor drámát írok. Ami csúnyán hangzik, de hát így van. Amikor nagyon jó passzban vagyok, akkor prózát írok, tíz éve nem készült el, nem folytatódik a regényem, tehát tíz éve rossz passzban vagyok, és általában verset írok, mert ahhoz értek, az előjön, nem kell építeni, nem kell hozzákészülni, nem kell ott ülni mellette, írom a verset villamoson, repülőgépen, ágyban, párnák közt és pincében a boroshordók mellett. Nincs helyhez kötve. Míg prózát úgy kell írni, hogy az ember azért hosszan üldögél mellette. Nincsen olyan tehát, hogy korszakaim lennének, most próza, most dráma, most vers. Most ősszel hozzákezek talán a regényciklusom folytatásához, de nem jelenti azt, hogy nem írok közben verseket, és nem jelenti azt, hogy nem kell közben drámákat írnom, mert már megint újabb megrendeléseim vannak.

Egyik kulcsprobléma nálad az emlékezés kérdése. Mit jelent számodra pontosan az emlékezés? Visszanézés, számvetés vagy segítség az értelmezésben?

– Azt gondolom, mindhárom, és mindhárom különböző fázisokban. Részben mindenki az emlékeiből él, akár fiatal, akár idős, abból él, ami megtörtént vele. Mindent ahhoz mér, ami volt, amit már birtokol, amit tud, az emlékezés ilyen szempontból iránytűje a jelenbeni mozgásoknak. Másrészt számvetés is, mert legfrissebb kötetem, a *Fáradt kadenciák* az emlékezés számvetése. Az én számvetésem a múltammal, ami nem lezárása költészetem egy szakaszának, vagy az életem egy szakaszának, mindössze számot vetek azzal, ki vagyok én, Zalán Tibor, most, ötvenhét évesen. Mire vittem, vittem-e valamire egyáltalán, érdemes volt-e élnem, érdemes volt-e írnom. És a legfontosabb számomra az emlékezésben, hogy a jelent vissza lehet tolni a múltba, így azt *most* élem meg, a jelenbe tolom át, ezáltal tudom tárgyiasítani, ezáltal tudok reflektálni a saját igazi jelenemre. Egy olyan szituációt tudok teremteni magamnak, ami rendkívül termékeny lehet a költészet számára, és rendkívül fontos ahhoz, hogy meg tudjam tartani a distanciát a lírai én és a verseket író én között, ami feltétlenül szükséges ahhoz, hogy ne jöjjön létre valami istentelen... nem folytatom, mindenki kitalálhatja: f-fel kezdődik, g-vel végződik.

Amikor verseket olvasunk tőled, akkor nagyon gyakran próbáljuk megfejteni, mit jelenthet nálad a veszteség- és válságlíra. Te hogyan definiálnád ezt a két fogalmat?

– Az életemet egyfolytában veszteségként élem meg, holott igencsak nyерőtetnek – vagy nyereségsorozatnak – látszik; miközben én úgy élek át minden sikert, hogy valamit elveszítettek azáltal, hogy a siker számomra létrejött. A siker be is piszkítja az embert, bárhogy is próbál ellene védekezni. Minden nappal, úgy érzem, veszítek valamit azzal, hogy megélttem, azzal, hogy megtörtént velem. A válság pedig egy ideje (vagy talán „minden időben” jelen van az életemben, az élet önmagában is egy megfejtethetlen tétel, az, hogy élek, számomra nem evidencia, ahogy az sem, hogy nem haltam még meg. Ha halott lennék, az sem lenne evidencia. Egy ideje nem tudom hova elrakni ezt a létezésformát, amibe kerültem, egyáltalán azt, amit át kell élnem. Ez nincs összefüggésben azzal az általános értékválsággal, ami körülöttünk következett be, ez igazából nem érinti meg az embert; egy mélyebb válság az, amit át kell élni az embernek egy önmagával folytatott állandó küzdelemben, mert különben nem tud miben gyökerezni. Az én gyökereim valószínűleg ebbe a permanens válságba nyúlnak vissza, onnan próbálnak magukba szívni valamit. Mindent.

Akkor az szükséges, hogy ezt megéljük, azt mondd?

– Szükséges, legalábbis számomra szükséges. A gyerekeim azt szokták mondani, megint egy csuklófelvágó, vagy csuklóér-felvágó verset írtál, igen, lehet, amíg az ember nem tud mást írni, addig azt írja. Valamelyik fiatal költő az előbb szereplők közül azt mondta, számomra nagyon megnyerő módon, hogy nem az a lényeg, milyen divatok vannak, és nem az a lényeg, ki mit akar, vagy mit vár el tőlem, hanem az a lényeg, hogy nekem mit kell megírnom, és ha az ember tisztességes magával szemben, akkor meg kell írni azt, ami benn van, amit nem tud elkerülni. Nem gondolom, hogy bárki is passzióból írna, bolond ember az, aki szeret írni, vagy grafomán, nagy valószínűséggel nem költő, nem író, és nem drámaíró; az írás igenis megterheli az embert, az írás nagyon megerőltető munka, sok szenvedést, kínlódást okoz, nagyon sok lemondást igényel, és általában nincs is meg a végeredmény, az az öröm, sikerérzet, az a kioldódás, amit általában az emberek gondolnak, hogy egy-egy írás, drámabemutató, vagy egy könyv megjelenése után az embernek éreznie kell. Hát nincs, a fenébe is, nem érez leginkább semmit, ürességet érez legfeljebb, azt érzi, hogy megint megfosztották valamitől.

Azért az életedben a siker végig nagyon erősen jelen van, már az indulásod is egy erős indulás volt, az első versek a Tiszatájban, aztán a Földfogyatkozás, a Radnóti-díj, illetve elsőkötetes díj, és persze az esszéid, amivel teljesen berobbantál a köztudatba: az Arctalan nemzedék. Ahogyan így körülnéztek, főleg fiatalokat látok, induló költőket, prózaírókat, hogy látod, még mindig az Arctalan nemzedék problémái vannak jelen, vagy teljesen más problémák, könnyebb ma elindulni vagy nehezebb?

– Most három kérdést tettél fel hirtelen, kezdjük hátulról. Én azt gondolom, sokkal nehezebb a fiatal költőknek ma, mint a mi időnkben volt, éppen azért nehezebb, mert nem létezik egyfajta értékkiválasztás, sőt, semmilyen érvényes értékkiválasztódás nem történik meg, rengeteg költő van, boldog-boldogtalan kiadja a verseskötetét, én sem tudom már követni – más sem – a fiatal költők mozgását, ez nagyon nehezzé és problematikussá teszi a létezésüket, hiszen a nagyon tehetséges és nagyon tehetségtelen ugyanazon a meg-nem-méretésen esik át. Valaki az előbb azt mondta, a harmadik kötet dönti el, hogy az emberből költő lesz-e, vagy nem lesz költő ma. Én nem tudom, bár így lenne, hogy a harmadik kötet már eldöntené, de nincs döntés, a mai irodalomban ugyanolyan sztár-megcsinálások vannak most már, mint az épp általa leköpött celebvilágban. A kiadók, ha jobban tudják reklámozni, meg tudják futtatni a fiatalot, akkor létezik, ha olyan kiadónál jelenik meg, amelyiknek nincs pénze, és nem

tudja megszalajtani a fiatal, akkor nem fog létezni, akkor ki fog hullani a rostán, a nála kisebbek meg gyengébbek pedig regnál, hiába kétszer-háromszor nagyobb náluk a lyuk. Kritika nincs, nem tudom, én hogy tudnék létezni indulóként ebben a mostani (irodalmi/művészeti) világban kezdő vagy fiatal költőként, nem irigylem őket; nagyon sok tehetséges embert ismerek, akik egyszerűen egy jó kötetet megjelentetnek, két jó kötetet megjelentetnek, és még sincsenek jelen az irodalomban. Nekünk abból a szempontból könnyebb volt, hogy nehezebb volt: három kiadó működött, abból egy ifjúsági, az egy első kötetet adott ki évente, aztán volt a Magvető és a Szépirodalmi. Nagyon kevés könyv jelent meg, viszont ezeket a könyveket összirodalmi, majdnemhogynem az össznépi várakozás előzte meg. Ha valakinek megjelent a könyve, az esemény volt. Adná isten, hogy a fiatal költők megjelenése ma *esemény* legyen. Az, hogy az *Arctalan nemzedékkel* csináltam egy nagy botrányt, és hirtelen ismertté váltam az irodalomban, mindössze egy nagyon szerencsés pillanat volt, meg olyan volt a befogadó légkör, hogy akkor még lehetett botrányt csinálni, volt hozzá (irodalom)politikai rendszer, amelyik fölkapta a fejét és föl húzta az orrát, és elkezdett hangosan dühöngeni és fenyegetőzni. Volt egy könyvkiadói struktúra, amelyik nagyon szűk volt, és amelyik föl volt háborodva, hogy valaki belepofázik az ő dolgába. Voltak részek az esszében, amelyek gyakorlatilag mindenkit megsértettek, és mivel mindenkit megsértettek, anélkül, hogy ezt tudtam volna, mindenkit nagyon kezdett érdekelni, hogy ki a fene is vagyok én. A hatalmat is érdekelte meg a hatalom ellenzőit is érdekelte, ha nem is ugyanegy okból. Nem számítottam arra, hogy az *Arctalan nemzedék*nek akkora hatása lesz, amekkora végül is lett, mert teljesen a véletlenek műve volt a megszületése. Ez pedig röviden elmondva... Találkoztam az *Életünk* főszerkesztőjével, azt kérdezte, min dolgozom, beszorultunk ugyanis a forgóajtóba a Hungária kávéház bejáratánál, se ki, se be, és így kénytelen volt szóba állni velem. Mondtam, hogy esszéken, gőzöm nem volt arról, mi az az esszé, hiába végeztem egyetemet, nem tanítottak soha erre, de olyan elegánsnak tűnt nekem, hogy azt mondom valakinek, egy híres szerkesztőnek: esszét írok. Kérdezte, miről, mondtam, a nemzedékem problémáiról. Mi a címe? *Arctalan nemzedék*, blöfföltem tovább. Hány oldal? Huszonhét (de hogy miért huszonhetet mondtam, azt máig sem értem). Teljesen bedőlt ennek, és kérdezte, mikor kezdek hozzá. Mondtam, hogy ma. Kezdjél hozzá, látatlanban megvette, mondta. Végül kiszabadítottuk magunkat, ő bement a Hungáriába, én hazamentem a feleségem albérletébe, aki akkor még nem volt a feleségem, és nekikezdtam az írásnak. Vaktyúk is talál szemet. Wittgensteint olvastam, és láttam, hogy ott van 1.1.1., 1.1.1.2., és gondoltam, én is ilyen tudományosan építem föl ezt

az esszét, ilyen formát is adtam neki, és utána akkora botrány lett belőle (nyilván nem emiatt), hogy hirtelen azt vettem észre, mindenki ismer, mindenki keres, és majd mindenki utál. Ma ezt nem lehet megcsinálni, bármit művel egy fiatal író, nem lesz botrány belőle. Letolja a gatyáját, elmennék mellette, nincs hatalom, amelyik visszaszólna, ellenállna, nincs közegellenállás, nincs, amivel érdekessé tudná tenni magát. Nincs pornó, mert van pornó, nincs erőszak, mert van erőszak. Nincs romantika, mert van romantika. Romantika Tv is van, Brutál Tv is van, minden van, mindent kitaláltak helyettük. Vannak, hogy nem tudják, mit csináljanak, mit kezdjenek magukkal. Vagy besimulnak valamelyik csoportba, mert itt – és mindenhol – politikai érdekelttség szerint rendeződik most az irodalom, vagy besimulnak valahova, és akkor ott boldogulnak, vagy nem simulnak be sehova, és a sehovában elkallódnak. De a besimulás már azt jelenti, hogy föladnak egy csomó dolgot a költészetükből, a személyiségükből, az én szabad létezéséből – az életükből. Mocskos egy időszakot élünk ilyen szempontból (is), nyilván nem tudom pontosan, ők hogy látják ezt, de én nem szeretnék fiatal író lenni most, csak a húszéveséget irigylem tőlük, a korszakot egyáltalán nem.

Ezek az okok azok, amiért nem teljesen, de visszavonultál az irodalomból?

– Azért vonultam vissza, mert egy idő után úgy utáltam az egész irodalmi életet, mint a szart. Szerkesztettem a *Kortárs*nál, azzal kezdtem hozzá, hogy azokat a figurákat, akiket a párthűségük tartott bent a lapban, azokat kinyomtam, és azt hiszem, hogy legalább száz fiataalt bemutattam, ami akkor példátlan volt, mert senki sem bízott a fiatalokban. Kezdett kialakulni valamilyen rend, Weöres Sándor meg Vass István, ők azért mindenki számára létező figurák, Kálnoky László, Somlyó György, „ilyenek” jártak a szerkesztőségbe a fiatalok mellett, és egy idő után lehetett dolgozni. Aztán jött a rendszerváltás meg a változás, és akkor megjelentek a figurák a másik oldalról, akik azt mondták, azért nem tudtak addig a *Kortárs*ban publikálni, mert ők 56-osok voltak, és/vagy ilyen-olyan ellenzékiek voltak. Hirtelen az egész ország volt forradalmárrá és ellenzékievé vált, beleértve az irodalmat is. Ráadásul, az irodalmárok lettek a leghangosabban „ellenzékiek”, én meg erre azt mondtam, nem csinálom tovább, ezt nem bírom gyomorral. Fölmondtam a *Kortárs*nál, és visszamenekültem az óbudai padlásszobámba. Most megint a fiataloknak mondom, ez idő tájt még viszonylag fiatal ember voltam, talán két könyvem, ha volt, de nem igaz, mert már három, ennek ellenére ez a kivonulás nagy eseménynek számított, nem azért, mert olyan jó költő lettem volna (lehet, hogy az voltam), hanem akkor minden ilyen gesztus, nyílt ellenszegülés, esemény volt. Az összes újság foglalkozott velem, szinte az összes napilapban nagy interjúk, „a

fenegyerek megszelídült, visszavonult” – akkor még azzal is a figyelem középpontjába tudtál kerülni, ha azt mondtad, nem akarok többet a figyelem középpontjában lenni. Miért nem akarsz? Ki vagy te, hogy ezt el mered dönteni? Ma bárki kivonul, bevonul, a kutya sem veszi észre, senki sem foglalkozik ilyesmivel már.

De az óbudai padlásszobában nehezebb létezni, mint az irodalmi élet porondján maradni.

– Persze, hogy nehezebb egy óbudai padlásszobában létezni. Részben az összes tábor arra lő, aki nincs ott, velük, a csordában. Arról már nem is beszélve, hogy aki a senkiföldjén van, arra rálőhet mindenki. Nem az az ellenség, aki a túlfeleden van, mert vele nyílt háborúban vagy, hanem az, aki nem akar veled háborúzni, aki nem akar tőled semmit, aki nem akar csatlakozni hozzád, amoda sem akar csatlakozni, nem lehet tudni, hogy kicsoda-micsoda, mi a fenét akar ebben az irodalomban – ellenőrizhetetlen, irányíthatatlan, kiszámíthatatlan. Amikor én kiszálltam ebből a buliból, amit úgy hívunk, hogy magyar irodalom, akkor éveken keresztül szinte egyetlen sor nem jelent meg a könyveimről, amelyeket akkortájt megjelentettem, így komolyan számolnom és mérlegelnem kellett: vagy nagyon rossz költő vagyok, és most, hogy már nem szerkesztek, semmit sem csinálok „közéletileg”, akkor a helyemre kerültem, és valóban nem kell csinálnom ezt a költészet-irodalom dolgot, vagy pedig ugyanolyan költő vagyok, mint eddig voltam, csak és egyszerűen ki akarnak nyírni. És fel kellett mérnem azt is, lesz-e annyi lelkierőm, hogy végigcsinálom ezt az egyedüliség-szerepet, amibe belevágtam, úgy, hogy mégsem csatlakozom majd le sehova. Szerencsére, volt elég erőm és türelmem kivárni a dolgok fordulását. És aztán szép lassan kezdtek megjelenni és szaporodni a szerkesztőségi érdeklődések, kéziratkérek, kezdtek jelentkezni a könyvkiadók az ajánlataikkal, én meg kezdtem úgy érezni, úgy megérteni, hogy gyakorlatilag az történik, hogy már nem nagyon tudnak kihagyni, negligálni az irodalomból, talán amiatt, mert megjelent egy halom sikeres könyvem, lehet, amiatt, mert sok műfajban dolgozom, lehet, amiatt, mert rájöttek, nem működhet ez a végtelenségig, hogy csak azok rúghatnak labdába ezen a pályán, akik valahova leigazoltak, valamilyen istállóhoz, jobbra-balra, vagy nem tudom én, az égbe.

Hezitálsz, amikor kapsz egy felkérést, hogy jelenj meg valahol, felolvass egy verset vagy beszéljess?

– Hogy megjelenni úgy, személyesen, fizikálisan és felolvasni, beszélgetni... Persze, sokat hezitálok előtte. Többet, mint kellene, vagy ille-
nék. Nem kenyerem már a közönséggel szembeni elücsörgés. Megjelenni

nyomtatásban, folyóiratokban? Ott nem sokat hezitálok, két folyóiratban nem közlök, a két lap nevét nem mondom meg, akik rendszeres olvasók, azok úgyis pontosan tudják, melyik ez a két folyóirat. Ezeken kívül minden irodalmi orgánumnak adok szöveget, ha kér, vagy ha úgy gondolom, szüksége van az általam írt szövegre. És természetesen, rendszeresen adok anyagot az irodalmi hetilapnak, az *Élet és Irodalom*nak is, noha már számtalanszor tisztáztuk a főszerkesztővel, szerkesztőkkel, hogy az a hangnem, ami az ÉS-ben olykor fölerősödik, nagyon nem tetszik nekem – hogy értelmezsem ezt, semmiféle politikai ugatásformát nem tudok elviselni –, de mert nincs másik irodalmi hetilap, kénytelen vagyok ezzel együtt élni; ráadásul a régi barátaim dolgoznak ott, ők szerkesztik a lapot. Nincs tehát olyan, hogy ne adnék valahova szöveget, ahova kérnek, ráadásul olyan sok különbség nincs a lapok között, milyen különbség lenne, egyik lap olyan, mint a másik, az egyik rosszabb, mint a másik.

Közönségből: Tiltakozom!

– Kivételezek, az *Ex Symposion* az még rosszabb. (*A válaszoló ránevet a felkiáltó főszerkesztőre...*)

Rengeteg város kapcsolódik hozzád. A tanulmányaid, illetve a gyermekkorod városai Abony, Nagykőrös, Szeged, és aztán később a munkád során Zalaegerszeg, Óbuda, Békéscsaba, és voltál Moszkvában is. Milyen hatása van a városi térnek – akár most is, ahogy itt vagyunk Kisbegyesen – a közérzetedre?

– Tegyük hozzá Szabadkát, ahol nagyon sokat megfordulok, mert sok darabomat játsszák ott, vagy Újvidéket, ahol most is játsszák egy darabomat, meg sokat időztem ott az új symposionistáknál... – de sorolhatnánk erdélyi, felvidéki városokat is, vagy Princetont, Chicagót, Torontót... Nagyon sokféle vagyok szétrázódva emlékileg, és igazából az az emlékmozzanat utólag válik fontossá, hogy ott voltam – valahol. Amikor ott vagyok, nem fontos az ottlét tudata... Például ma délután életem egyik legmegrázóbb élményén estem át, ha már rákérdeztél. Mivel életemben ennyi verset nem hallgattam meg még egymás után (nem voltam hajlandó erre), iszonyatosan elfáradtam, lihegő dög voltam egy idő után, és ti meg nyomtatók, nyomtatók rendületlenül, ott ültem a napon, szemben a színpaddal, és eldöntöttem, hogy nem megyek el, juszt se megyek el, majd ti elmentek, nem mentetek, én is maradtam, és három vers, hat vers, kilenc vers, tizenöt vers, harminc vers. Pedig már az ötödiknél észrevettem, nem tudok többet befogadni, képtelenség ilyen tempóban ennyi verset befogadni, és amikor véget ért ez az elképesztő versbombázás, ami az agyamat a nappal együtt teljesen szétverte, akkor jött az *Ex Symposion* végtelenített Sinkó-fejezete a színpadon, ami egy idő után számomra szintén elemen-

táris agyrázkódás volt, mennyiségében és brutalitásában. Én nem nagyon járok irodalmi estekre, nemigen járok sehova, mióta kiszálltam a körhintából, és most hirtelen megkaptam öt évre visszamenőleg az irodalmiest-élményemet. Nyilván úgy fogom majd feldolgozni ezt a kishegyesi ügyet, hogy majd csak két hét múlva merek visszagondolni arra, mi is történt itt velem.

Azt vallod, a vers személyes műfaj, és a befogadás is személyes élmény. Most mégis arra foglak majd kérni, tegyünk hozzá még egy verset ehhez a brutális mennyiséghez. De még előtte megkérdezném, mit lehet kezdeni a felolvasásokon, ha azt fogom kérni tőled, olvass fel nekünk egy verset, miközben egy személyes műfajról van szó?

– Két dolgot külön kell választani: az író, aki elvonul és azt az író, aki most vállalta, hogy lejön Kishegyesre, felül a színpadra, és felolvas.

Ha már elvállaltam, hogy idejövök, akkor nem riszállok, hogy nem olvasok, nem riszállok, hogy nem lépek fel, hogy én most csak magányosan akarok ott ülni, ahol most ti ültök, hogy akkor ne üljete ott, hanem ti üljete itt fönt, mert majd én ülök ott lenn, nem, amikor az ember itt van, és bevállalt valamit, akkor azt csinálja is meg. Más kérdés, hogy nagyon sokszor megriadok saját irodalmi föllépéseimtől, és nem megyek el azokra, tehát aljas módon nem megyek el, nem jelentek még beteget sem, a közönség megjelenik, utál, többet oda nem hívnak, amivel tisztában vagyok, nem fizetnek honoráriumot, de belémáll egy görcs, hogy most nem akarok emberek közé ülni, nem akarok embereknek felolvasni, nem akarok okosakat mondani, vagy butaságokat beszélni.

Öntörvényű vagy, és nagyon őszinte is. Volt már esetleg olyan kérdés, amire azt mondtad, erre nem válaszolok?

– Csak olyan kérdésre nem válaszolok, ami a magánéletemre vonatkozik. Amikor Jónás Tamás egy beszélgetésen megkérdezte, hány csajom van most éppen, akkor azt mondtam neki, hogy ehhez senkinek semmi köze, neked meg főleg nem, Tamás, s főleg nem egy ilyen helyen. Azt írta a kritika, hogy ennél a legérdekesebb pontnál természetesen gyáván meghátráltam, és nem mondtam meg, hány csajom van. Egyszerűen fölháborító, hogy ide jut az irodalom is, nem az a fontos, mit olvasok fel, hanem az, kit dugok meg, kit dugtam meg tegnap este, és jó volt, vagy nem volt jó, híres volt, vagy nem volt az. De miért is lenne kötelező csajokat tartanom, megdugnom azokat és beszámolnom róluk, illetve az effajta élményeimről? Mert ilyen pletykák és legendák terjengnek rólam, kötelező vagyok egy mások által kialakított, a valósággal leggyakrabban beszélő viszonyban sem lévő image-nek megfelelni? Azokat a kérdéseket háritom

csak el, amik arra vonatkoznak, hogyan élek; kinek mi köze ahhoz, hogy például, amikor vége lesz ennek a beszélgetésnek és hátramegyek, akkor ott mit csinálok – hányok-e, vagy iszom még egy pohár bort! Az ilyesmikre vonatkozó kérdésekre nem válaszolok, de bármilyen kérdésre, ami az irodalmat illeti, vagy az irodalmi munkálkodásomat illeti, természetesen felelek. Ez pont olyan, mint a Facebookon levés. Már nem tudom, hány olyan üzenetet kapok, hogy megosztottak, megosztott x, megosztott y, megosztott ilyen csoport, megosztott olyan csoport, ilyen demokraták, olyan ellenzékiek, ilyenek-olyanok – anélkül, hogy bárki is megkérdezte volna előtte, hogy megoszthat-e engem ott.

Sokáig háborogtam ezen, végül egy ilyen kéretlen megosztásnál írtam egy feljegyzést... hogy hívják ezt... Mi jár a fejedben?, talán van egy ilyen rovat, na, abba kiírtam, hogy mindenki kapja be, és ne osztogasson meg engem senki, és kérjen engedélyt tőlem, mielőtt meg akar osztani, mert nem vagyok hajlandó felelősséget vállalni azért, hogy tudtom nélkül mindenféle csoportnak vagyok a tagja. Vita kerekedett, az emberek nagy része elküldött a fenébe, a Facebook egy megosztóoldal, írták, mi az, hogy nem engedem megosztani magam, mondtam, bármit megoszthatnak, ami fent van a Facebookon abból, amit én felteszek az oldalamra, de engem, a személyemet nem oszthatják meg. Természetesen azóta is osztanak-fosztanak, fütyülnek az egészre. Nem tudom, tudtátok-e, de a Facebookról nem lehet lejönni soha már, ha egyszer már regisztráltad rajta magadat. Ez egy ilyen műfaj. Ha fönt vagy, akkor már hiába haltál meg, halottként is, továbbra is ott maradsz. Lehet, hogy ezt nevezzük öröklétnek?